

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

DEFENSIE

Echte veiligheid is militair én economisch van aard

Om weerbaarder te worden verhogen Europese landen hun defensie-inspanningen. Maar echte veiligheid is niet alleen militair, maar vereist ook een florerende economie in de Europese Unie.

Europese landen verhogen hun defensie-inspanningen structureel in reactie op gezamenlijke veiligheidsverplichtingen. Dat vergt aanzienlijke publieke middelen. Tegelijk groeit het besef dat veiligheid niet uitsluitend militair is. De economische kracht van Europa en het verminderen van strategische afhankelijkheden zijn evenzeer bepalend voor onze veiligheid. De kernvraag is niet of we investeren in defensie, maar hoe we dat doen in samenhang met het versterken van de economische weerbaarheid.

Juist voor Nederland is die uitdaging groot. Onze economie kampt met structurele schaarste aan arbeid, ruimte en energie- en netinfrastructuur. In een economie die tegen haar capaciteitsgrenzen aan loopt, kan extra defensievraag productieve activiteiten verdringen en het groeivermogen aantasten. Bovendien benadrukt het Centraal Planbureau dat defensie-investeringen op zichzelf beperkt bijdragen aan de kracht van de economie als geheel.

Daarbij rijst de vraag of het zonder duidelijke prioriteiten beschikbaar stellen van vele defensiemiljarden niet neerkomt op een blanco cheque. Er is een dubbele economische uitdaging: verdringing die het groeivermogen ondermijnt, met daarbovenop het risico van verspilling. Gerichte specialisatie is het antwoord. Dit waarborgt onze economische kracht en versterkt de slagkracht van Europa.

Het verleden laat zien dat grote uitgavenimpulsen zonder duidelijke prioritering en institutionele waarborgen geregeld inefficiënt uitpakken. Twee illustraties hiervan komen uit de covidperiode. De eerste betreft de €6 mrd die werd gegeven aan de onderwijssector om 'de schade van

corona in te halen'. Deze blanco cheque leidt tot de dag van vandaag tot vragen over waar dat geld is gebleven. De tweede casus betreft het vernietigende oordeel van de Europese Rekenkamer over de besteding van het door de Europese Unie opgezette €700 mrd grote herstellfonds (Next GenerationEU). Door tekortkomingen in monitoring en transparantie is er geen zicht op de besteding. Grootschalige verspilling is dan verre van onwaarschijnlijk. Dit onderstreept hoe essentieel robuuste controlemechanismen zijn bij grootschalige uitgavenprogramma's. Vertrouwen in de borging van overheidsuitgaven en het voorkomen van corruptie zijn cruciaal.

DUBBELE PIJLERS

Het risico is dat we het paard achter de wagen spannen door met grote uitgavenimpulsen prijsopdrijving te veroorzaken en andere belangrijke investeringen te verdringen. Hiermee wordt de weerbaarheid van de economie aangetast, de andere belangrijke pijler van veiligheid. In het geval dat een militair conflict uitbreekt en een land in een oorlogseconomie terechtkomt, staat alles in het teken van de inzet van middelen en is inflatie, en mogelijk een economische crisis, moeilijk te vermijden. Juist om dat scenario te voorkomen bouwen we in Nederland aan sterke defensie, hand in hand met een weerbare economie, als dubbele pijlers onder onze veiligheid.

Het abstracte begrip verdringing kent een interessant historisch voorbeeld: de zogenoemde *Dutch disease* van begin jaren zeventig. De vondst van aardgas in Groningen – een van de grootste gasvelden ter wereld – zorgde via gasexport voor een sterkere munt, en vervolgens voor meer consumptie en hogere lonen. De 'plotselinge' rijkdom werd verbrast en bedrijven verloren aan concurrentiekracht. Nu is er geen aangetaste rijkdom – integendeel, defensie kost geld – maar het mechanisme is vergelijkbaar: plotseling hogere uitgaven die de rest van de economie kunnen schaden en de weerbaarheid verslechteren.

Er is een beleidsagenda op ministerieel

niveau nodig om de defensie-inspanningen optimaal in de economie in te passen en verdringing te voorkomen. Daarbij moet de capaciteit van de Nederlandse economie worden versterkt. Dat betekent extra investeren in productiviteitsverhogend beleid, en defensie-uitgaven inrichten zodat zij hieraan bijdragen.

CIVIELE ECONOMIE

Gedacht vanuit de defensieopdracht van Europa ligt het voor de hand dat Nederland inzet op activiteiten die minder inbreuk maken op de 'gewone' civiele economie, zoals: fysieke ruimte en schaarse arbeid. Dit vraagt om concentratie op domeinen waarin Nederland al sterk is en waar civiele en militaire toepassingen samenkomen. Door aan te sluiten bij bestaande clusters – zoals digitale infrastructuur, maritieme logistiek en hightechsystemen – kan defensieversterking plaatsvinden zonder extra druk op ruimte en arbeid. Aanvullend versterkt investering in kritieke infrastructuur, zoals energie- en transportnetwerken, de civiele economie én de militaire weerbaarheid.

Dit betekent niet dat Nederland zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekt. Europese veiligheid vraagt om gezamenlijke kracht. Vanwege onze capaciteitsbeperkingen is het verstandig te specialiseren: landen dragen bij waar hun sterktes liggen. Met het overschot op de lopende rekening kan Nederland capaciteit in het buitenland inkopen. Deze import ontlast de krappe arbeidsmarkt en biedt de toevoyer om de Nederlandse hoogwaardige industrie uit te bouwen. Zo versterken we de Europese slagkracht én onze binnenlandse economie.

Dennis Vink is hoogleraar Finance & Investment aan Nyenrode Business Universiteit. Arnoud Boot is hoogleraar Corporate Finance aan de Universiteit van Amsterdam.

Het risico is dat we het paard achter de wagen spannen door met grote uitgavenimpulsen prijsopdrijving te veroorzaken